

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-646583-I/10/MK

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, dn. 20 maja 2010 r.

Pani
prof. Barbara Kudrycka
Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego
ul. Wspólna 1/3
00-529 Warszawa

Szanowna Pani Minister!

Rzecznik Praw Obywatelskich czuwa nad przestrzeganiem praw i wolności człowieka i obywatela określonych w Konstytucji oraz w innych aktach normatywnych. Jedną z podstawowych norm, które wiążą organy państwowe oraz inne organizacje i instytucje obowiązane do przestrzegania i realizacji tych wolności i praw, jest zasada równego traktowania i niedyskryminacji. Konstytucja RP w art. 32 stanowi, że *Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny*. Rzecznik Praw Obywatelskich z dużą uwagą monitoruje stan praktycznej realizacji niniejszej normy.

Uwzględniając powyższe uprzejmie informuję, że w ostatnim czasie zwrócono uwagę Rzecznika na zasady rekrutacji prowadzonej przez uniwersytety medyczne na studia w języku angielskim. Obecnie jest już dość powszechną praktyką, iż szkoły wyższe organizują nauczanie na wybranych kierunkach w języku innym niż polski, w szczególności w języku angielskim. Tego rodzaju inicjatywy w głównej mierze nakierowane są na umożliwienie kształcenia na polskich uczelniach studentów zagranicznych. Istotne wątpliwości Rzecznika wywołuje jednak fakt, iż niektóre uczelnie włączają do regulaminów przyjęć na wspomniane kierunki wymóg posiadania obywatelstwa innego niż polskie. Tego rodzaju postanowienia wykluczają kandydatów legitymujących się obywatelstwem polskim. Jako takie, w ocenie Rzecznika, stanowią dyskryminację ze względu na przynależność państwową.

W skierowanym do Rzecznika wniosku wskazano cztery Uniwersytety Medyczne - w Krakowie, Poznaniu, Lublinie i Warszawie - których regulaminy naboru na studia medyczne w języku angielskim określają, iż kandydatami na te studia mogą być tylko osoby z obywatelstwem innym niż polskie. Należy podkreślić, że sytuacja ta nie zmienia się nawet wtedy, gdy obywatele polscy spełniają wszystkie pozostałe wymogi merytoryczne, jak np. posiadanie dyplomów BA i BSc czy też tzw. *pre-med courses*, ukończonych w kraju bądź za granicą.

Pozwolę sobie także dodać, iż Skarżący w swoim piśmie powiadomił Rzecznika, że właściwe jednostki organizacyjne uczelni wyjaśniając zgłaszane w tym zakresie wątpliwości podnosiły, iż studenci polscy mają konstytucyjnie zagwarantowany bezpłatny dostęp do nauki, co wyklucza możliwość podjęcia przez Polaków studiów odpłatnych, jakimi są studia medyczne prowadzone w języku angielskim.

Uwzględniając powyższe należy podkreślić, że prawo do nauki jest jednym fundamentów każdego demokratycznego systemu prawnego. W Rzeczpospolitej Polskiej zostało ono zagwarantowane w art. 70 Konstytucji, który stanowi: *Każdy ma prawo do nauki. Nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa. Sposób wykonywania obowiązku szkolnego określa ustawa.* Ponadto, ust. 2 tego artykułu mówi, że: *Nauka w szkołach publicznych jest bezpłatna. Ustawa może dopuścić świadczenie niektórych usług edukacyjnych przez publiczne szkoły wyższe za odpłatnością.* Nie wyklucza się tym samym możliwości świadczenia odpłatnych usług przez uczelnie państwowe, których zasadniczym zadaniem jest umożliwianie dostępu do bezpłatnej edukacji. W art. 70 ust. 4 gwarantuje się: *Władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia.* Wyrażenie *równy dostęp do wykształcenia* wydaje się być tu kluczowe - zwłaszcza przy uwzględnieniu art. 32 ust. 2 Konstytucji - oznacza ono nie tylko równe traktowanie wszystkich obywateli polskich, ale i taki sam dostęp do edukacji, jaki mają studenci zagraniczni na polskich uczelniach. Należy odnotować, że art. 70 ust. 5 zapewnia autonomię szkół wyższych na zasadach określonych w ustawie, to jednak niedopuszczalnym jest pogląd, iż mogą one kształtować wewnętrzne regulacje w sprzeczności z fundamentalnymi prawami zagwarantowanymi w Konstytucji RP.

O doniosłości prawa do nauki we współczesnym świecie świadczyć może również fakt uregulowania tej materii Międzynarodowym Pakcie Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych podpisanym w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. W art. 13 formułuje on prawo do nauki wraz ze znaczącym uzasadnieniem: *Państwa Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do nauki. Są one zgodne, że nauczanie powinno zmierzać do pełnego rozwoju osobowości i poczucia godności ludzkiej i umacniać poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności. Są one również zgodne, że nauka powinna umożliwiać wszystkim efektywny udział w wolnym społeczeństwie, rozwijać zrozumienie, tolerancję i przyjaźń między wszystkimi narodami i wszystkimi grupami rasowymi, etnicznymi lub religijnymi, jak również popierać działalność Organizacji Narodów Zjednoczonych na rzecz utrzymania pokoju.* Ponadto, mowa jest w tym samym artykule o jedynym możliwym zróżnicowaniu w dostępie do szkolnictwa wyższego, jakim jest kryterium zdolności: *Państwa Strony niniejszego Paktu uznają, że w celu osiągnięcia pełnej realizacji tego prawa: c) nauczanie wyższe będzie w równym stopniu dostępne dla wszystkich na podstawie kryterium zdolności, w wyniku zastosowania wszystkich odpowiednich środków, w szczególności stopniowego wprowadzania bezpłatnej nauki.* Nie można także pominąć art. 14 Europejskiej Konwencji

Praw Człowieka, która w art. 14 zabrania dyskryminacji ze względu na pochodzenie narodowe.

Nie sposób nie zgodzić się więc ze stwierdzeniem, iż w świetle powyższych przepisów gwarantujących wszystkim równy dostęp do nauki i edukacji, postanowienia regulaminów wyżej wymienionych Uniwersytetów Medycznych są krzywdzące dla obywateli polskich chcących podjąć naukę, odpłatnie i na takich samych zasadach jak obcokrajowcy, na kierunkach prowadzonych w języku angielskim. Warto przy tym uwzględnić, iż nie wszystkie uczelnie medyczne w Polsce stosują taką dyskryminującą praktykę - dla przykładu Łódzki Uniwersytet Medyczny dopuszcza możliwość podjęcia studiów odpłatnych w języku angielskim dla obywateli polskich.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14 poz. 147 z zm.), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie oraz ewentualne podjęcie odpowiednich czynności w ramach sprawowanego nadzoru nad zgodnością działań uczelni z przepisami prawa.

Leona Wyżewy Kucula

ZASTĘPCA
Rzecznika Praw Obywatelskich
Marek Zubik
prof. SW dr hab. Marek Zubik